

Тенденції розвою русиньскої літератури в Словачії по року 1989

Alena Blichová, Ústav rusínskeho jazyka a kultúry Prešovskej univerzity, Prešov,
a.blichova@zoznam.sk

BLICHOVÁ, Alena. The tendencies of the development of Ruthenian literature in Slovakia after 1989. Individual and Society, 2009, Vol. 12, No. 2.

The article deals with Ruthenian beletristic writings after 1989. It briefly describes and classifies basic development tendencies within the sphere of contemporary literature of fiction written in Ruthenian language. Author also focuses on the literature translated into Ruthenian language.

Ruthenian beletristic writings. Ruthenian language. Imaginative literature. Original Ruthenian literature.

Поєм русиньска література є новодобый а vznikнув аж по року 1989. До того часу ся тота література называла руська, карпаторуська ці українська а была писана переважно говориво-бісідным русиньським языком з елементами языка (руського, або українського) в завіслости од doby і орьєнтації русиньскої інтелігенції. О русиньскій літературі як такій зачінаме бісідовати аж од 90-ых років 20. стороча, пресніше од кодифікації русиньского языка в 1995 році, од коли іде літературный процес в русиньських кругах сістематічно і в єднім напрямі. До русиньскої літературы сьме зарядили творчость аторів, пишучіх русиньським-бісідным языком, кодифікованым русиньським языком, но і русиньських аторів пишучіх русиньським і іншым языками.

Основным імпульзом про зачатя і далше розвиваня того літературного процесу были пореволучны культурно-сполоченьскы зміны по 1989 році і наслідный vznik культурных організацій Русинів, котры в своїх періодах давали простор і на розвиваня белетрії в русиньскім языку.

Перелом 80-90-ых років 20. стороча був в цілій середній і выходній Европі позначеный великым сполоченьскым змінам. Баршанова революція принесла нову іскру жывота і до русиньських кругів. О тій добі многы бісідують як о „оброджіню Русинів“ (Хома, 2004, 10). В тых часах ся в кругах русиньскої інтелігенції, зачали робити першы крокы к піднятю русиньскої культуры, і страченой ідентіты. Взникла перша русиньска організація в Словачії *Русиньска оброда*. По русиньскы зачав грати *Театер Александра Духновіча*. Сформовала ся редакція русиньскої пресы *Русин і Народны новинкы*, а тыж русиньскы редакторьскы колектывы радіовысланя і телевізії. Заложыло ся *Здружіня русиньскої інтелігенції Словеньска (ЗІРС)*. Зродив ся *Сполок русиньських писателів Словеньска*, в яким ся здружыли активны поеты, писателі, літературознавці і публіцисты. Вытворило ся *Общество Йоана Хрестителя* і іншы русиньскы організації. Вшыткы споминаны організації ся окрім активного розвиваня культурного жывота занимали і видавательсков роботу, дяковати котрій узріло світло світа не мало русиньських книжок, періодік, календарів і іншых цінных титулів одборной і красной літературы.

В 1991 року зачав выходити двойтыжденник *Народны новинкы* з літературнов прилогов *Поздоровліня Русинів* (од 1995 р.), нескорше ся ку тому припоїла і молодежна прилога *Русалка* (од р. 2000), де доднесь мають можность публіковати писателі, котры пишуть про дітей, учителі русиньского языка, і самы дітячі аторы і штуденты. Самы *Народны новинкы* перешли до днешнього часу не курту дорогу. В 90-ых роках были пробы писати і кіріліков і латініков, но наконець і

редакторы і читателі вирішили, же є потрібне заховати наслідство отців і дідів, а так по куртім часі назад остали вірны кірілській азбуці. Далшым культурно-сполоченьскым періодіком є часопис *Русин*, де ся уж од року 1990 можуть реалізувати не лем Русины із Словакії, но і з цілого світа. Часопис видавать Світовий конгрес Русинів.

Публікацієв, в котрій ся могли проявити найрізнішы русиньскы авторы старшой і молодшой генерації, був *Русиньскый народный календарь*, котрый выходив в редакції Народных новинок в роках 2001-2005. Через календарь ся белетристична література доставала не лем меджі круги русиньской інтелігенції, но і к обычайным читателям.

Од року 2004 вошло до русиньского культурного жывота далше періодікум *Inforusin*, котре на самім зачатку служыло як місячне інформачне медіум Русиньской оброды, но по куртім часі зачало фунговати як регулерный двойтыжденник. Тото періодікум є од початку аж до теперь писане счаси по русиньскы а счаси по словацькы, і кідь русиньскый язык значно переважує.

Од року 2003 зачав выходити *Русиньскый літературный алманах*, де находиме поезію, прозу, драму русиньскых авторів а в послідніх роках уж не хыбують ани рецензії і переклады із словацькой і світовой літературы. Сполок русиньскых писателів Словеньска, котрый видавать *Русиньскый літературный алманах*, окрім того, од року 2003 каждорочно організує *Літературный семінарь*, котрый є звекша каждый рік посвяченый іншому давному русиньскому писателю, таким способом ся розвивать і поступно формує русиньска літературна історія і критика. Далшов каждорочнов акціов, корта ся на русиньській сцені одбывають од 2003 року, є *Літературный конкурз*, де собі можуть зрівнати силу слова русиньскы писателі враховано молодых авторів, про котрых є тот конкурз і мотивацієв про далшу літературну драгу. В конкурзі ся оцінюють окремы категорії: поезія, проза і драма а од того року і літературна публіцистика. В роках 2003-2005 самы молоды авторы, котры публіковали свої творы в прилозі *Народных новинок - Русалка*, організували свій літературный конкурз, котрый був під патронатом *Сполку русиньской молодежи* і редакції Народных новинок. Ту ся оцінёвали творы молодых авторів в категоріях: поезія, проза і публіцистика. Жаль, тот конкурз собі не вытворив довгу традицію.

І на полю церьковного жывота ся по Баршановій революції розгорів активный русиньскый рух. Найважнішым ділом ту были переклады Євангелій і апостолів до русиньского языка. Тоту тяжку перекладательску роботу започав Ф. Крайняк іщі перед роком 1989, но аж в 90-ых роках 20. стороча Євангелія узріли світло світа. До днешнёго часу были до русиньского языка переложены і далшы літургічны книги, котры ся при богослужіню активно хоснують.

Свою екзистенцію і діяня обновив часопис чіну св. Василія Великого - *Благовістник*, котрый був оснований іщі в 1946 року грекокатолицькым єпіскопом Петром Павлом Гойдічом. В 50-ых роках 20. стороча была екзистенція часопису насилно перервата, но наслідно зачав зясь выходити од 1968 року в українськым языку. Од 90-ых років 20. стороча був тот церьковный часопис писаний чісто по русиньскы і хоць авторы і редакторы хосновали як кіріліку, так і латінскы буквы. Но за послідні роки в часописі поступно все вецей прибывав і словацькый язык, а в найновшых чіслах докінце находиме по русиньскы уж лем пару сторінок.

Далшым періодіком в русиньскім культурнім, літературнім і церьковнім жывоті є часопис *Артос*, котрый выходить од року 2005 і є повный духовных публіцистичных статей, літературных і перекладовых творів, но треба підкреслити і сторінкы Артосу про дітей і молодеж.

К русиньскым періодічным выданням належыть і *Грекокатолицькый русиньскый календарь*, котрый у нас выходить од 2005 року а є выдаваний так як і часопис *Артос Обществом св. Йоана Хрестителя*.

О тім, же русиньска література росне і розвивать ся в напрямі сучасных модерных народных літератур, свідчить і інтерес о нашу літературу не лем зо стороны русиньского читателя, но і інтерес зо стороны словацькой маєрты. Выслідком того є і факт, же *Літературный фонд* в 2003 року уставовив *Ціну і премію Александра Павловіча*, котра ся уділює кажды два роки од року 2004 за найліпшы русиньскы белетристичны творы і переклады. До теперь были *Літературным фондом* оцінены за 2004 рік Василь і Марія Хомовы за книжку: *Оброджіня Русинів*. Премія А. Павловіча за переклад поезії была уділена Алені Блыховій за переклад віршів з ціклу *Молитвочки* словацького автора Мілана Руфуса. За рік 2006 *Літературный фонд* оцінив дебүтовий зборник поезії молодой русиньской авторкы Мірославы Лацовой-Гупцеёвой: *Аура*. Премію дістав Николай Ксеняк за переклад *Езоповых баёк* зо словацького языка од авторів Ігнаца Байзу і Йонаша Заборского.

Не менше значіня про русиньску літературу мать і **Премія Александра Духновіча**, котру уділює *Карпаторусиньскый научный центр в Осцалі* а є спонзорована президентом *Світової академії русиньской культуры* Штефаном Чепом із Америки, котра ся уділює на русиньскій меджінародній сцені за красну літературу од року 1997. Із русиньских авторів в Словакіі были оцінены авторы: Марія Мальцовска - 1999 рік, Штефан Сухый - 2000 рік і Николай Ксеняк в року 2003.

Пореволучны зміны внесли до літературного жывота Русинів новы писательскы мена. Попри сучасных авторах, пишучіх народно-бісідным языком і штілом (А. Галчакова, Н. Ксеняк, Ю. Матяшовска, Ю. Харітун...) або тых, што ся кінцём 90-тых років 20. стороча переорьентовали з українського языка на кодифікований русиньскый язык (Ш. Сухый, М. Мальцовска), ся в русиньскій літературі появили і цалком новы мена писателів, поетів і перекладателів не лем з рядів старшой (М. Павук, Ш. Смолей, О. Кудзей...), але і молодшой ґенерації (П. Яльч, П. Тірко, М. Лацова-Гупцеєва, З. Галямова, М. Гомолёва, П. Гайдош...). Головно многы молоды авторы пробовали наперед писати по словацькы, но нескорше перешли на поетічний русиньскый язык. Бо як пише в літературнім алманасу М. Сісак: „Каждый оригінальный шорик, каждый новый стишок є в контексті русиньской літературы новумом, новым словом. Ту ся границі не кладуть, вшытко залежить лем од інвенції смілости молодого поета“ (Хома, 2006, 5).

Русиньска література по року 1989 ся зачала розвивати в дакільких тематічных напрямках. 1. Свою традицію стала продовжовати такзвана народно-будительска література, котра навязовала на будительску тематіку творів Духновіча і писателів народовців з часів романтизму. 2. Далшов групов были поеты і писателі, котры выходили з устной народной творчости і продовжовали інсітну традицію русиньской літературы. Тематіку і шструктуру їх творів детерміновали русиньскы пісні і звыкы, історічны події, легенды, устне переданя і фолклор. 3. Особітно ся вышпеціфіковала література зо сельсков тематіков. Объектом зображованя поетів і писателів був вонкайшый і внутрішній світ Русинів, їх історія і сучасность. 4. В послідніх роках мож слідовати тенденції образной, метафорічно насыченой поезії з найрізнішов тематіков тіпічнов про авангардны пруды сучасной модерной літературы. 5. Окреме значіня в сучасній русиньскій літературі мать література про дітей і молодеж.

Окремов капітолов в русиньскій літературі є перекладова література (бісідujeme ту о поетічных перекладах красной літературы), котрій ся у нас дарить головно в послідніх роках а квалітативно ю мож сміло порівнати із перекладами до хоцькотрого европского языка. В перекладовій літературі ся сформовали головно три напрями: 1. Переклад церьковнославянських церьковных текстів і богослужобной літературы до русиньского языка; 2. Переклад поезії і прозы з різной чужоязычной літературы; 3. Переклад драматічного тексту, котрый є урчений про театар і розгласове высиланя.

Другово є в русиньскій літературі в найвекшій мірі заступлена поезія, свідчить о тім і кількость выдаваных поетічных творів. На зачатку 90-ых років 20. стороча в поезії видно евфорію зо слободы, надію на піднятя русиньского руху. Поезія в тім часі мать силный будительський характер, навязує на поетічну традицію поезії Духновіча і інших поетів-будителів 19. стороча. У многых авторів домінує тематіка наріканя над тяжков русиньсков долёв. Тота тенденція ся в русиньскій літературі утримала до теперь. Таков є поезія головно старшой ґенерації поетів, як наприклад Штефана Смолея, Анны Галчаковой, Анны Галґашовой, Николая Гвозду, но належать ту і дакотры віршы Еміла Цапцару, Михала Павука, Н. Ксеняка і інших. В 2005 році вышла в книжній подобі збірка віршів Штефана Смолея **Не ганьб ся Русине!** Обсягом збірки суть патріотічны віршы з будительсков тематіков, котры суть розділены на дві часты. Перша часть ся называть *Русиньскы молитвы* а друга *Вдяка матері*. Віршы суть насякнуты мотивама молитвы і мають счастья баладічний характер. Книжно выдав свої віршы і Николай Гвозда в 2006 році під назвов: **Сповідь Русина**. В ёго збірці поезії находиме народно-патріотічны віршы, як напр.: *Родный край, Голос Русина, Правый Русин, Будьте на них горды* і іншы.

З народного жывота, піснёвого і календарно-обрядового фолклору і русиньской народной культуры выходить часть русиньской літературы, котра вытворює в днешніх померох традицію інсітной русиньской поезії. Тоты віршы ся силно вяжуть на русиньску піснёву творчость, о чім свідчить і баладічность стихів наповнена образами красоты природы або образами жывота сельских людей. Тематічно авторы найчастіше зображують тяжкый жывот Русина в Карпатах, або оспівують родный край а домінують ту народны піснёвы мотиваы. До той группы мож заділити як творы старшых поетів: Михал Павук, Еміл Цапцара, Анна Галґашова, Юстина Матяшовска, Николай Гвозда, і часть творів Штефана Смолея, Анны Галчаковой і інших, так і творы молодых поетів як Петро Яльч ці Павел Тірко. Як уваджать В. Хома: „Концепцію і шструктуру їх творів детерміновали русиньскы звыкы і обычаї, історічны події, топонімія і фолклор“ (Хома, 2005, с. 124). Книжно была тота поезія

публікована в збірках поезії *Муза спід Карпат* (1996) і *Тернєва Ружа* (2002). Переважна частина цієї поезії є писана народно-бісідним русинським язиком. Треба повісти, же поки іде о квантіту цієї поезії, або їх творів, тот частина русинської поезії є заки найбогатша.

Вышпеціфіковала ся і гуморістично-сатірічна поезія тематично головню зо жывота чоловіка на селі, навязуюча на традицію легенд, приповідок і баек, но є урчена переважно про дорослого читателя. Ку таким поетам належить Осиф Кудзей. Осиф Кудзей заповнять місце десь на границі меджі авторами народної, народно-будительської і гуморістично-сатірічної поезії писаної простым, народно-бісідным штілом. Но ёго поезія є навецей інтелектуална і гуморістична з надыхом острой сатіры а лем барз тяжко бы сьме ей могли заділити до інсідной русинської літературы. Поетичны творы Осифа Кудзея зачали выходити спочатку в *Народных новинках*, в часописах *Русин*, *Благовістник* і *Артос* і в русинських календарях а аж в 2007 р. вышли ёго творы в книжній подобі в збірці *Мудрость жывота*.

Подобну сатірічно-гуморістичну атмосферу поучного і забавного характеру несе в собі і проза Марії Гіровой. Є повна веселости і гумору, часто попереплітана народными традиціями і піснями, описує реаліту русинського мікросвіта з ёго каждоденными радостями, старостями і тіпичнов русинськов менталітов і културов, котра ся од давных часів формовала на селах. Авторка публікує в русинських календарях і в пресі.

Особітно ся в русинській літературі вышпеціфіковала проза зо сельськов тематіков, де объектом зображованя поетів і писателів був вонкайшы і внутрішній світ простых людей - Русинів, їх історія і сучасность.

Зо жывота чоловіка на селі наберать іншпірацію і далшы русинський писатель Николай Ксеняк. Ёго проза є поглядом до жывота чоловіка жыючого в часах 20. стороча. Авторова проза є часто рефлексієв ёго дітинства і простору, в котрім вырастав. Векша частина ёго творів суть курты повіданя зо жывота майстрів дротарів, споминаня на давны часы. Объектом зображіня автора суть простые люде зо села, їх робота, їх радости, пережываня, но і їх трапліня і біды. Ёго повіданя вышли і книжно в 1994 році під назвов *О камюньскых майстрах* а в р. 2002 му вышла далша книжка *Як біда Русинів з дому выганяла*.

Тяжкий жывот Русинів, описує і тройтомовый роман Василя Петрова *Русины* (1993 - 94), котрый своїм обсягом захоплює часовый період од кінця 19. стороча до скінчіня другой світової войны в 1945 році. Роман описує не лем історичны факты, но є то і родинна сага. Соціално-психологічний роман є поглядом до жывота родины Кермешовых. Образ жывота родины є сімболіков цілкового господарського жывота на селі в лабірськым регіоні в меджівойновых часах. Роман був выданий в роках 1993 - 94 по російскы а в році 1994 вышов ёго першы том в русинськым языку.

Юрко Харітун є далшым з русинських писателів. Перед вступом до літературы ся інтересовав зберанём фолклору про дітей: колысковых співанок, гаданок, гер і др. До русинської літературы вступив збірков віршів *Гуслі з явора* (1995). Частина віршів із той збірки є наповнена мотивама жалю і наріканя поета одорваного од родного краю (што выходить з автобіографічного факту, же автор жыє в місті Кежмарок, мімо русинської комуніты). Но головнов тематіков лірікы автора є любовна поезія часто попереплітана легкым еротічным присмаком.

Марія Мальцовска належить к малій грудці русинських писателів, котрых писательскы творчость сістематична. Авторка свої першы творы (*Юльчіна майна, Поточіна*) выдала в українськым языку іщі до року 1989, но по Баршановій революції стала писати кодифікованым русинським языком. Ціла ей творчость была все заміряна на жывот простого маленького чоловіка. На ёго пережываня, радости і болячки. Централным в ей прозі є жывот на селі (в малім русинськым мікросвіті), де і в днешнім часі на підперек модерній добі панують традиції, предсудкы, ворожкы, што вытворює острый контраст з реалітов модерного світа а часто і зо здравов логіков. Проза Марії Мальцовской є кроніка емотівных і визначных діїв зо жывота, котры она сама пережывать, видить і поетично перетворює на свій спосіб. Перша книжка авторкы писана по русинськы была *Манна і оскоміна* (1995). Книжка *Під русинськым небом* (1989) принесла до русинської літературы біографічний жанер. В ній ся попереплітають біографічны факты з белетристичными пасажами. За тоту прозу была авторка оцінена *Премієв А. Духновіча за русинську літературу*. Далшым книжным твором авторкы є зборник куртых проз *Русиньскы арабескы* (2002). Заки посліднів книгов М. Мальцовской є *Зелена фатаморгана* (2007). Композиціов, остротов сюжета, глибокым драматізмом, граничным із трагізмом, свойскым поглядом до глубины людського жывота, авторка доказала, же є майстром прозаїчного жанру в русинській літературі.

Окремов частёв творчости Марії Мальцовской є література про дітей і молодеж. Ку літературі, котра є урчена дітям, належить книга приповідок **Приповідкова лучка**.

Подобно, як М. Мальцовска, і Штефан Сухий зачав писати першы свої творы по українськы (збірky **Гірська вишня**, 1982, і **Сонячна композиція**, 1987), а як русиньскый автор ся выкристалізовав в часах Баршановой революції по 1989 року. По русиньскы видав книжны титулы **Русиньскый співник** (1994), **Енді сидать на машыну вічноти** (1995), **Аспірін** (2006), выпробовав свої творивы силы в области гуморістичной прозы **Як Руснакы релаксують** (1997), удамашнив в нашій літературі драматичный жанер радіогры (**Добра вода, Склероза, Рулета, Хліб душы отца Александра, Владыка або добрый ученик Христа**), є драматичным автором (**Выбраны урывкы із Старой і Новой Заповіді**), але ай творцём поезії про дітей **Азбукарня** (2004) і **Слон на Кычарі** (2007). В році 2000 був за свою літературну творчость оцінений **Премієв Александра Духновича за русиньску літературу**. Творчость Штефана Сухого є автентична і оригінална а проявлює ся в найрізнішых формах і жанрах. Автор є творцём гуморістичной прозы, драмы, але і поезії, враховано поезії про дітей. У автора домінують філософічны темы людской екзистенції, любви, природы, но не суть му чужді ани народны темы. Автор в першій ряді глядаты новы формы про зображіння колобігу людского жывота. Сам автор о своїх творах гварить: „Є в тім фалатча дітиньскости, але така марнива є часовость людского жывота. Вера, вера, суть то праві они, дві дамы нашой екзистенції – любов і смерть, што нам кладуть вінці раз на голову, а раз на хрест. І я не інакшый як другы. Думам на обидві.“ (з інтервю із писателём на www.rusynacademy.sk). В році 1994 выдавать свою першу збірку віршів писану по русиньскы **Русиньскый співник**. Збірка є не прямим діялогом автора зо жывотом і смертёв. Філософічно-рефлексивнов а з части і природнов ліриков є і ёго далша збірка віршів **Енді сидать на машыну вічноти** (1995). Тора збірка віршів є попереплітана мотиваи-образами найвызначнішых етап жывота світознамого маляря поп-арту Енді Варгола. Ёго закы посліднёв книгов поезії є збірка **Аспірін** (2006). Тота збірка є кус експериментална, є компонована як мозайка слов, образів, наповнена емоціями і попереплітана словныма каламбурами. Каждый стих є малым мініатюрным образом.

З прозы автор выдав еден книжный титул **Як Руснакы релаксують** (1997). Є то зборник гуморістичных росповідань. Цілый зборник є едным великым ехом, котре є одразом соціалістичного жывота в нашій регіоні, но і наслідным одразом жывота першых років по Баршановій революції.

Спомеджі драматичных творів треба спомянути ёго трагікомедію **Выбраны урывкы із Старой і Новой Заповіді**. Дій є сітуованый до часу Словацького штату (1939 – 45) до простору русиньско-жыдовского, з котрого виходить ціла заплетка драмы.

З области літературы про дітей і молодеж автор выдав дві книги поезії **Азбукарня** (2004) і **Слон на Кычарі** (2007). Збірky суть гравов, веселов і фаребнов поезієв як про дітей, так і про дорослого читателя.

Автором експерименталной русиньской поезії є і Михал Быцко. В року 2007 вышла маленька книжочка ёго поезії **Тихомір зо жывота**, писана счастья по словацькы а счастья по русиньскы. Ёго белетристичны творы суть поглядом автора-маляря, што є про русиньске пониманя літературы дость нетіпічне.

Автором, котрого поезія є добрі знама не лем в кругах русиньской, но і словацькой і російской літературы, є Валерій Купка. Свої віршы пише по російскы а сам їх перекладаты до русиньского і словацького языків. В словацькім языку вышли штирі ёго збірky віршів **Непостоянность** (1994), **Муха в уху** (1997), **Ліза тихша як монастырь** (2000), **Скоморошины** (1996). Ёго поетична збірка, котра вышла в русиньскім языку **Дом без світла** (2004), обсягує віршы зо вшиткых ёго дотеперь выданных циклів. Збірка є мозайков філософічных віршів зо жывота і о животі, попереплітана образами природы і атмосферов духовна. Найвекше майстровство автора – схопность затримати у віршах час, способность захопити трепетавость моменту і думкы – ся проявлять в цілій ёго поезії. Видить ся, як кебы самы стихи місцями бісидовали з читателём і выпоминали, же в днешнім модернім світі чоловік не мать час на красоту, не мать час думати, не мать час смотрити коло себе. Ёго поезія є поезія, котру читатель видить, чує, поезія повна фарев, звуків, образів, сімболів і метафор. Є то поезія образна, сімболічна, наповнена духовнов енергієв і дінаміков. Автор майстровскы нараблять зо словом і думков а ёго віршы суть лаконічны і композично чісты.

Талантливов русиньсков поетков є молода авторка Мірослава Лацова-Гупцеєва, котра в красній літературі лем недавно дебутовала збірков віршів **Аура** (2006). Є то не велика книжочка, но є наповнена дінаміков а енергієв. Авторка лірично выкреслює образ жывота молодого чоловіка,

котрый глядять сам себе в контрастній реалітї модерного світа. Ліричний суб'єкт упадає до конфлікту меджі своїм внутрішнім світом і реалітов околитого світа. В своїй ліріці авторка барз шыковні нарабляє зо словом і ёго скрытыма значінями. Аплікує техніку вольного вірша попереплітану рідкыма рімованыма стихами.

Молодов авторков драматічного жанру є Зузана Галямова. І кідь ёй дебутова драма **Непослушный Юрко**, до тепер не была выдана в книжній подобі, мала в році 2007 великий успіх на сцені Театру Александра Духновича. Авторкіна драматічна творчість ся централізує на приповідковий драматічний жанер, в котрім сі найдуть свое не лем діти, но і дорослы.

Поки іде о перекладову літературу, найвекшу часть займає переклад церковнославянських церковных текстів і богослужобной літературы до русиньского языка. Самособов, не є то переклад чісто белетрістічний, і кідь собі жадає творівість перекладателя, бо тот переклад мусить быти адекватный і еквівалентный не лем тексту орігіналу, но мусить ся тримати і науки церкви і ёй догматікы. Перекладами евангелій і богослужобных текстів ся уж рокы займає Франтішек Крайняк, котрый до днешнёго дня переложыв **Євангелія на неділі і свята цілого року і Апостолы на неділі і свята цілого року** (1999), **Євангеліє од святого Йоана** (2003), выдав **Малый грекокатолицькый катехізм про русиньскы діти** (1992).

Окреме місце в русиньській літературі має переклад поезії і прозы з різной чужоязычной літературы. В найвекшій чіслі є белетрія перекладана зо словацького і російского а з часу на час ся появить і переклад з українського языка. Перекладають ся як великаны російской і словацькой класікы, так і сучасны, модерни авторы. В не меншій мірі ся перекладає поезія і проза про дітей і молодеж. Перекладовы творы ся публікують переважно в *Русиньскім літературнім алманаху* а в меншій мірі і в *Народных новинках*. До кругу русиньских перекладателів належать голвно писателі середнёй і молодшой генерації, як Штефан Сухый, Николай Ксеняк, Мирон Сисак, Ярослав Сисак, Яна Трущінска-Сива, Ленка Гарвілякова, Алена Блхова.

З активным перекладом драмы до русиньского языка зачав по року 1998 Василь Турок, котрый был драматургом і перекладателём Театру Александра Духновича. З ёго рук вышло много квалітных перекладів світовой драматічной літературы, враховано Шейкспірового Гамлета, Чехового Дядя Ваню, Камусового Калігулу і многих інных. В днешній добі ся перекладу драматічных творів (голвно про ТАД) венує Валерій Купка, з рук котрого вышли про русиньску культуру цінны переклады російской класікы Гоголя, Горького і других авторів російских, словацьких і чеських.

Перекладу красной літературы ся у нас дарить голвно в послідніх роках, о чім свідчать дві Премії Александра Павловича за переклад, котры уділив в роках 2004 і 2006 *Літературный Фонд*. Як конштатує Мирон Сисак: „Бодай бы ся так успішно як переклад розвивала і ціла русиньска література“ (Сисак, 2006, 6).

Література:

Гіряк, Михайло – Зозуляк, Александер. *Русиньскый народный календарь на рік 2001*. Пряшів, 2000, с. 246.

Ільченко, Лариса. *Бібліографія русиньскоязычных выдань: 1989 – 2004*. Ужгород, 2007, с. 80.

Хома, Василь – Хомова, Марія. *Оброджіня Русинів*. Пряшів, 2004, с. 224.

Сисак, М.: *На марго русиньской творчости*. *Іп: Русиньскый літературный алманах на рік 2006*. Ed.: Хома, Василь. Пряшів, 2006, с. 152.

Хома, Василь. *Русиньскый літературный алманах на рік 2004*. Пряшів, 2004, с. 130.

Хома, Василь. *Русиньскый літературный алманах на рік 2005*. Пряшів, 2005, с. 156.

Хома, Василь. *Русиньскый літературный алманах на рік 2006*. Пряшів, 2006, с. 152.

Хома, Василь. *Русиньскый літературный алманах на рік 2007*. Пряшів, 2007, с. 150.

<http://www.rusynacademy.sk> [21. 7. 2008].

Tendencie rozvoja rusínskej literatúry na Slovensku po roku 1989

V našom článku sme sa usilovali podať čo najucelenejší obraz rusínskej beletristickej tvorby po roku 1989. Pokúsili sme sa stručne popísať a klasifikovať základné vývojové tendencie súčasnej krásnej literatúry písanej v rusínskom jazyku. Sústredili sme sa predovšetkým na tematický vývoj pôvodnej rusínskej literatúry v tvorbe konkrétnych autorov, pričom sme sa usilovali obsiahnuť všetky základné druhy a žánre krásnej literatúry. Našej pozornosti sa však nevyhla ani prekladová literatúra v rusínskom jazyku, ako aj periodiká, na stránkach ktorých sa rusínska pôvodná a prekladová literatúra publikuje.